

K ZÁKLADNÉMU PRÁVU NA ZÁKONNÉHO SUDCU

Obsahu základného práva na zákonného sudcu zaručeného čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd, resp. právu podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd vyhovuje len taká aplikácia dopadajúcich ustanovení Trestného poriadku, zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a na základe neho vydaného rozvrhu práce, podľa ktorého bude dovolací senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky zložený na základe rozvrhom práce určeného poradia sudcov zaradených do konkrétneho senátu, teda že v prípade rozhodovania o mimoriadnych opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam Najvyššieho súdu Slovenskej republiky ho budú tvoriť prví piati sudcovia v poradí, ako sú tam uvedení, inými slovami, predseda senátu a stáli členovia senátu. Namiesto nich môžu v senáte zasadať aj náhradní členovia senátu, avšak len v prípadoch, v ktorých sú stáli členovia senátu vo veci vylúčení zo zákonného dôvodu (§ 31 a nasl. Trestného poriadku) alebo z iných dôležitých dôvodov (napríklad z dôvodu neprítomnosti sudcu na pracovisku pre jeho práceneschopnosť alebo z dôvodu náhlej prekážky brániacej sudcovi vykonávať jednotlivé úkony alebo podieľať sa na rozhodovaní súdu).

Za senát zložený zo zákonných sudcov možno považovať len senát zložený zo sudcov príslušného súdu, ktorí podľa rozvrhu práce tvorili tento senát v čase pridelenia veci. Ústavnej zásade neodňateľnosti zákonného sudcu, ktorá vyplýva zo základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, však nezodpovedá prípad, ak sa zákonní sudcovia nezúčastnia na prerokovaní a rozhodovaní súdu vo veci bez splnenia zákonných predpokladov na ich nahradenie.

(Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky sp. zn. III. ÚS 62/2015 z 2. júna 2015)

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 2. júna 2015 v senáte zloženom z predsedu senátu Rudolfa Tkáčika, sudkyne Jany Baricovej a sudcu Ľubomíra Dobríka prerokoval sťažnosť L. V., zastúpeného obchodnou spoločnosťou Kubicová, Benkóczki, Baláž – advokáti, s. r. o., Záhradnícka 68, Bratislava, v mene ktorej koná advokát JUDr. Juraj Baláž, ktorou namieta porušenie základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a základného práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 TdoV 15/2013 z 25. júna 2014 a takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo L. V. na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a základné právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 TdoV 15/2013 z 25. júna 2014 porušené boli.

2. Uznesenie Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 TdoV 15/2013 z 25. júna 2014 z r u š u j e a v e c v r a c i a n a d'alsie konanie.

3. Najvyšší súd Slovenskej republiky j e p o v i n n ý uhradiť L. V. trovy konania v sume 340,89 € (slovom tristoštyridsať eur a osemdesiatdeväť centov) na účet obchodnej spoločnosti Kubicová, Benkóczki, Baláž – advokáti, s. r. o., Záhradnícka 68, Bratislava, do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

4. Vo zvyšnej časti sťažnosti L. V. n e v y h o v u j e .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. III. ÚS 62/2015-13 zo 17. februára 2015 prijal na d'alsie konanie sťažnosť L. V. (ďalej len „sťažovateľ“), zastúpeného obchodnou spoločnosťou Kubicová, Benkóczki, Baláž – advokáti, s. r. o., v časti, ktorou namieta porušenie základného práva na zákonného sudcu zaručeného čl. 48 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a čl. 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“) a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) sp. zn. 1 TdoV 15/2013 z 25. júna 2014 (ďalej aj „uznesenie o dovolaní“) a vo zvyšnej časti túto sťažnosť spolu s ďalšou sťažnosťou podanou sťažovateľom a R. P. (ďalej len „spoluobžalovaný“) odmietol.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľ bol rozsudkom Špecializovaného trestného súdu (ďalej len „špecializovaný súd“) uznaný za vinného z obzvlášť závažného zločinu úkladnej vraždy podľa § 144 ods. 1 zákona č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov (ďalej len „Trestný zákon“) formou účasti podľa § 21 ods. 1 písm. c) Trestného zákona, za čo bol odsúdený na trest odňatia slobody vo výmere 22 rokov a na jeho výkon zaradený do ústavu na výkon trestu s maximálnym stupňom strázenia. Označeným rozsudkom mu bol zároveň uložený ochranný dohľad na dobu 3 rokov.

Proti rozsudku špecializovaného súdu sp. zn. PK-2 T/12/2012 z 25. septembra 2012 (ďalej len „rozsudok špecializovaného súdu“) podali sťažovateľ, jeho spoluobžalovaný ako aj prokurátor Úradu špeciálnej prokuratúry Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky (ďalej len „prokurátor špeciálnej prokuratúry“) odvolania, ktoré najvyšší súd uznesením sp. zn. 1 To 10/2012 z 3. apríla 2013 zamietol. Dovolanie proti označenému uzneseniu podané sťažovateľom a jeho spoluobžalovaným najvyšší súd ako súd dovolací uznesením sp. zn. 1 TdoV 15/2013 z 25. júna 2014 podľa § 389 písm. c) Trestného poriadku taktiež zamietol.

K tej časti sťažnosti, ktorá bola prijatá na d'alsie konanie, sťažovateľ uvádza, že v jeho veci mal ako jeden zo zákonných sudcov rozhodovať aj predseda senátu JUDr. Milan Lipovský, pretože nikdy nebol daný dôvod jeho vylúčenia podľa § 31 ods. 3 Trestného poriadku. Dôvodom jeho vylúčenia „*by bola len skutočnosť, ak by sa JUDr. Lipovský v prejednávanej veci zúčastnil na rozhodovaní ako sudca alebo prísediaci súdu iného stupňa vo veci samej (teda pri rozhodovaní o vine a treste sťažovateľa)*“. V danej veci však na základe označeného ustanovenia mali byť podľa sťažovateľa v 1. rade vylúčení len sudcovia najvyššieho súdu rozhodujúci o jeho odvolaní v konaní vedenom pod sp. zn. 1 To 10/2012 (t. j. JUDr. Pavol Toman, JUDr. Pavol Farkaš a JUDr. Gabriela Šimonová). Sťažovateľ tvrdí, že ak by sa mal aplikovať a pripustiť postup, ktorý touto sťažnosťou namieta, potom by sa na rozhodovaní nemohol zúčastniť ani sudca JUDr. Viliam Dohňanský, pretože aj on v danej veci rozhodoval

2. mája 2012 v konaní o dovolaní proti sťažovateľom napadnutom uznesení. Nadväzne na to sťažovateľ spochybňuje aj celý procesný postup najvyššieho súdu v danej veci, teda že 23. júna 2014 sa sudca JUDr. Milan Lipovský „po 5 mesiacoch svojho pôsobenia ako predseda senátu, navyše po už vykonaných úpravách a úkonoch v spise, vylúči z rozhodovania o dovolaní a menuje nového predsedu senátu, ktorým je JUDr. Michalík.

Dňa 24.06.2014 JUDr. Michalík už ako nový predseda senátu v danej veci určil 5 - členný senát v zložení: JUDr. Michalík, JUDr. Hudák, JUDr. Dohňanský, JUDr. Szabo a JUDr. Hatala. Zároveň tým istým opatrením určil predseda senátu termín neverejného zasadnutia na 25.06.2014 a uložil kancelárii, aby každému členovi senátu doručila rozhodnutia oboch súdov a dovolanie. Celý spis (viac ako 3000 strán) mal byť na štúdium u predsedu senátu.“

V dôsledku uvedeného sťažovateľ namieta, že takýto spôsob a postup rozhodovania, pri ktorom je naštudovaných 3000 strán spisu za 1, resp. 2 dni, najmä „ak sú súčasťou dovolacích námietok početné procesné pochybenia súdov nižšieho stupňa, ktoré je potrebné overiť nielen preštudovaním mnohostranných zápisníc, ale aj prepočutím nahrávok z hlavných pojednávaní, nakoľko prepisy nezodpovedajú zvukovým záznamom“, ale senát konajúceho súdu rozhodne „už po 1 dni od svojho kreovania, keď predmetná vec napadla na dovolací súd 11 mesiacov predtým“, je potrebné vyhodnotiť ako zasahujúci do práva na zákonného sudcu zaručeného čl. 48 ods. 1 ústavy, čl. 38 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru.

S prihliadnutím na uvedené sťažovateľ v prijatej časti sťažnosti navrhuje vysloviť porušenie základného práva na zákonného sudcu zaručeného čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny, ako aj práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 1 TdoV 15/2013 z 25. júna 2014 zrušiť, vec mu vrátiť na ďalšie konanie, sťažovateľovi priznať finančné zadosťučinenie v sume 50 000 € a na účet jeho právneho zástupcu uhradiť aj trovy konania v sume 340,89 €.

II.

K prijatej časti sťažnosti sa prípisom č. k. KP 3/2015-19 z 22. marca 2015 vyjadril aj najvyšší súd, ktorý v podstate odkázal na predchádzajúce vyjadrenie k sťažnosti z 24. októbra 2014. Z tohto vyjadrenia vyplýva, že najvyšší súd vyhodnotil sťažnosť ako vecne neopodstatnenú, keďže uznesením o dovolaní nedošlo k porušeniu sťažovateľom označených práv alebo slobôd zaručených ústavou, listinou alebo dohovorom. K námietke nezákonného zloženia dovolacieho senátu najvyšší súd uviedol, že dovolanie bolo pridelené elektronickou podateľňou „do senátu 1 Tdo V pod sp. zn. 1 Tdo V 15/2013. Zákonnými sudcami v tejto veci sú všetci sudcovia Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, ktorí sú zaradení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie vo veciach zapísaných do registra 1 Tdo V.

Riadiaci predseda senátu prideliť veci, ktoré boli pridelené do senátu na ich vybavenie jednotlivým členom, pričom dbá na rovnomerné zaťaženie jednotlivých členov. Ak má v senáte viac sudcov funkciu predsedu senátu, riadiacim predsedom senátu je predseda senátu uvedený v osobitnej časti rozvrhu práce na prvom mieste. Každý predseda senátu má právo predsedáť senátu vo veci, ktorá mu bola pridelená ako spravodajcovi. V záujme plynulého vybavovania vecí môže riadiaci predseda senátu vo veciach pridelených senátu zmeniť v jeho rámci ich pridelenie jednotlivým sudcom (Rozvrh práce NS SR čl. II., ods. 12).

Riadiacim predsedom bol JUDr. Harald Stiffel do 23. januára 2014 a po jeho odchode do dôchodku vzhľadom na zmenu v obsadení súdu sudcami v zmysle bodu 4 písm. c) Opatrenia č. 1, ktorým sa mení a dopĺňa Rozvrh práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok

2014, sa stal riadiacim predsedom senátu JUDr. Milan Lipovský. Tento riadiaci predseda senátu pridelil vec sťažovateľa L. V. na referovanie a predsedanie JUDr. Štefanovi Michálikovi.

JUDr. Milan Lipovský bol riadiacim predsedom senátu 1 Tdo V a nebol formálne určený ako predsedajúci senátu v tejto konkrétnej trestnej veci. Ako riadiaci predseda senátu mal právo v zmysle rozvrhu práce prideliť vec ako predsedovi senátu/sudcovi spravodajcovi inému konkrétnemu sudcovi, a to bez ohľadu na poradie podľa zoznamu v rozvrhu práce. Pokiaľ je tento sudca v rozvrhu práce uvedený aj ako predseda senátu, má právo vzhľadom na rovnomerné zaťaženie jednotlivých členov, určiť ho aj ako predsedu senátu v danej veci.

Riadiaci predseda senátu v spolupráci s predsedom, ktorý predsedal v tejto konkrétnej veci, predbežne určili zo zoznamu určeného rozvrhom práce konkrétny senát a náhradníkov, ktorí sa s trestnou vecou dôkladne oboznámili. Formálne boli členovia senátu určení až opatrením predsedu senátu krátko pred verejným zasadnutím.

Ďalšie námietky sťažovateľa v ústavnej sťažnosti sú len prenosom z jeho predchádzajúceho dovolania, s ktorými sa v plnom rozsahu dovolací súd a rovnako tak odvolací súd v napadnutých rozhodnutiach vysporiadali, a preto je potrebné poukázať na odôvodnenie vyhotovení týchto rozhodnutí.

Vychádzajúc z vyššie uvedeného možno konštatovať, že zo strany senátu konajúceho o mimoriadnom opravnom prostriedku sťažovateľa nedošlo k porušeniu jeho práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 a čl. 48 ods. 1, ods. 2, čl. 50 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 36 ods. 1 a § 38 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd a práv a plne bol rešpektovaný článok 6 ods. 1, ods. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, preto najvyšší súd považuje predmetnú sťažnosť za vecne neopodstatnenú.“

Ústavný súd podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde v danej veci upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s obsahom sťažnosti, vyjadrenia najvyššieho súdu č. k. KP 3/2014-38 z 24. októbra 2014, ako aj napadnutého uznesenia o dovolaní a spisu vedeného špecializovaným súdom pod sp. zn. PK-2 T/12/2012, ako aj zberného spisu najvyššieho súdu vedeného pod sp. zn. TdoV 15/2013 dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci a účastníci konania s takýmto postupom súhlasili (sťažovateľ podaním z 11. mája 2015 a najvyšší súd podaním z 22. marca 2015).

III.

Podľa čl. 124 ústavy ústavný súd je nezávislým orgánom ochrany ústavnosti.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje ústavný súd o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak

o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd nie je zásadne oprávnený preskúmať a posudzovať právne názory všeobecného súdu, ktoré ho pri výklade a uplatňovaní zákonov viedli k rozhodnutiu vo veci samej, ani preskúmať, či v konaní pred všeobecnými súdmi bol alebo nebol náležite zistený skutkový stav a aké skutkové a právne závery zo skutkového stavu všeobecný súd vyvodil. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou, prípadne medzinárodnými zmluvami o ľudských právach a základných slobodách (mutatis mutandis II. ÚS 1/95, II. ÚS 21/96, I. ÚS 4/00, I. ÚS 17/01). Z tohto postavenia ústavného súdu vyplýva, že môže preskúmať také rozhodnutie všeobecných súdov, ak v konaní, ktoré mu predchádzalo, alebo samotným rozhodnutím došlo k porušeniu

základného práva alebo slobody. Skutkové a právne závery všeobecného súdu môžu byť teda predmetom kontroly zo strany ústavného súdu vtedy, ak by vyvodené závery boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne a zároveň by mali za následok porušenie základného práva alebo slobody (mutatis mutandis I. ÚS 37/95, II. ÚS 58/98, I. ÚS 5/00, I. ÚS 17/01).

K úlohám právneho štátu patrí vytvorenie právnych a faktických garancií uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd občanov. Ak je na uplatnenie alebo ochranu základného práva alebo slobody potrebné uskutočniť konanie pred orgánom verejnej moci, úloha štátu spočíva v zabezpečení právnej úpravy takýchto konaní dostupných bez akejkoľvek diskriminácie každému z nositeľov základných práv a slobôd. Koncepcia týchto konaní musí zabezpečovať reálny výkon a ochranu základného práva alebo slobody, a preto ich imanentnou súčasťou sú procesné záruky takéhoto uplatňovania a ochrany základných práv a slobôd. Existencia takýchto konaní však nevyčerpáva ústavné požiadavky späté s uplatňovaním základných práv a slobôd. Ústavnosť týchto konaní predpokladá aj to, že orgán verejnej moci, pred ktorým sa takéto konania uskutočňujú, koná zásadne nestranné, nezávislé a s využitím všetkých zákonom vytvorených prostriedkov na dosiahnutie účelu takýchto procesných postupov. Ústavný súd v tomto smere osobitne pripomína objektivitu takéhoto postupu orgánu verejnej moci. Len objektívnym postupom sa v rozhodovacom procese vylučuje svojvôľa, ako aj ničím nepodložená možnosť úvahy orgánu verejnej moci bez akýchkoľvek objektívnych limitov, ktoré sú vymedzené zákonnými spôsobmi zisťovania skutkového základu, prijat' rozhodnutie (II. ÚS 143/02, III. ÚS 60/04, obdobne aj II. ÚS 9/00, III. ÚS 300/06, III. ÚS 199/08).

Podľa čl. 48 ods. 1 ústavy nikoho nemožno odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu ustanoví zákon.

Rovnako aj podľa čl. 38 ods. 1 listiny nemožno nikoho odňať jeho zákonnému sudcovi. Príslušnosť súdu aj sudcu ustanoví zákon.

Podľa čl. 6 ods. 1 prvej vety dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom, ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch alebo o oprávnenosti akéhokoľvek trestného obvinenia proti nemu.

Zásada zákonného sudcu predstavuje v právnom štáte jednu zo základných garancií nezávislého a nestranného rozhodovania súdu a sudcu. Táto zásada je ústavnou zárukou pre každého účastníka konania, že v jeho veci bude rozhodovať súd a sudcovia, ktorí sú na to povolaní podľa vopred známych pravidiel, ktoré sú obsahom rozvrhov práce upravujúcich pridelovanie súdnych prípadov jednotlivým sudcom tak, aby bola zachovaná zásada pevného pridelovania súdnej agendy a aby bol vylúčený (pre rôzne dôvody a rozličné účely) výber súdov a sudcov „ad hoc“ (m. m. I. ÚS 239/04, IV. ÚS 257/07). Rozhodovanie vecí zákonným sudcom (aj súdom) je tak základným predpokladom na naplnenie podmienok spravodlivého procesu (IV. ÚS 345/09, III. ÚS 212/2011).

Pojem zákonného sudcu je definovaný viacerými na seba nadväzujúcimi kritériami, ktoré súčasne tvoria navzájom prepojené garancie reálneho obsahu tohto základného práva.

Prvoradým účelom základného práva na zákonného sudcu vyplývajúceho z čl. 48 ods. 1 ústavy je zabrániť tomu, aby súd, ktorý má konkrétnu vec prerokovať a rozhodnúť, bol obsadený spôsobom, ktorý by sa dal označiť za svojvoľný alebo prinajmenšom za účelový. Toto základné právo je konkretizované v procesných kódexoch pre posudzovaný prípad v Trestnom poriadku a v predpisoch upravujúcich organizáciu súdnictva a postavenie sudcov.

K týmto kritériám treba priradiť v prvom rade vecnú, funkčnú a miestnu príslušnosť súdov. Potom nasleduje obsadenie súdu, ktoré je v procesných poriadkoch a v zákone č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o súdoch“) vymedzené od samosudcu až po rozmanité rozhodovacie útvary (senáty) zložené z troch a viacerých sudcov. Na to nadväzuje zásada pridelenia vecí jednotlivým sudcom alebo senátom v súlade s pravidlami obsiahnutými v rozvrhu práce a spôsobom, ktorý určuje zákon (IV. ÚS 116/2011).

Zo stabilnej judikatúry ústavného súdu je zrejmé, že za zákonného sudcu treba považovať sudcu, ktorý spĺňa zákonom určené predpoklady na výkon sudcovskej funkcie, bol natrvalo alebo dočasne pridelený na výkon funkcie k určitému súdu, jeho funkcia nezanikla a bol určený na prejednanie konkrétnej veci v súlade s rozvrhom práce súdu (III. ÚS 116/06)

Z judikatúry Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“) týkajúcej sa práv zaručených čl. 6 ods. 1 dohovoru vyplýva, že zákonnosť súdu musí byť okrem iného založená na jeho zložení. Súd zriadený zákonom musí byť teda obsadený zákonným spôsobom (napr. rozsudok ESLP vo veci *Buscarini v. San Marino* zo 4. 5. 2000). V každom jednotlivom prípade musia byť aplikované jasné pravidlá a existovať jasné záruky, ktoré zaistia objektivitu a transparentnosť a vylúčia akýkoľvek náznak svojvôle pri pridelení jednotlivých vecí sudcom (napr. rozsudok *DMD Group, a. s., proti Slovensku* z 5. októbra 2010).

Podľa § 3 ods. 3 zákona o súdoch zákonný sudca je sudca, ktorý vykonáva funkciu sudcu na príslušnom súde a bol určený v súlade so zákonom a s rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie o prejednávanej veci. Ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie v senáte. Účastník konania alebo strana v konaní, v ktorom rozhoduje súd v senáte, nemá právo na vopred určeného sudcu spravodajcu. Zákonným sudcom je aj sudca určený podľa odseku 4.

Podľa § 3 ods. 4 zákona o súdoch zmenu v osobe zákonného sudcu možno vykonať len v súlade so zákonom a s rozvrhom práce.

Podľa § 18 zákona o súdoch senát najvyššieho súdu sa skladá z troch sudcov, z ktorých jeden je predsedom senátu. Ak rozhoduje o riadnych alebo mimoriadnych opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam senátov najvyššieho súdu, skladá sa senát najvyššieho súdu z predsedu a zo štyroch sudcov. Predpis o konaní pred súdmi môže ustanoviť, že senát najvyššieho súdu sa skladá aj z väčšieho počtu sudcov. Senát musí byť vždy zložený z nepárneho počtu sudcov. Predseda senátu riadi a organizuje činnosť senátu. Ustanovenie § 16 ods. 2 platí rovnako.

Podľa § 16 ods. 2 zákona o súdoch ak má v senáte viac sudcov funkciu predsedu senátu, určí predsedu senátu, ktorý riadi a organizuje činnosť senátu, rozvrh práce. Každý predseda senátu má právo predsedieť senátu vo veci, ktorá mu bola pridelená ako spravodajcovi.

Podľa § 50 ods. 1 zákona o súdoch na účely tohto zákona sa rozvrhom práce rozumie akt riadenia predsedu súdu, ktorým sa riadi organizácia práce súdu pri zabezpečovaní výkonu súdnictva na príslušný kalendárny rok.

Podľa § 50 ods. 2 písm. a) až c) zákona o súdoch rozvrh práce obsahuje

a) určenie senátov, samosudcov, súdnych úradníkov a notárov poverených vybavovaním jednotlivých druhov vecí, ktoré došli na súd,

b) zloženie senátov s uvedením predsedu senátu a ďalších sudcov; v rozvrhu práce sa tiež uvedie, ktorý z viacerých predsedov senátov určených do toho istého senátu riadi a organizuje činnosť senátu,

c) určenie spôsobu zastupovania senátov, sudcov, samosudcov, predsedov senátov a súdnych úradníkov tak, aby bolo možné zabezpečiť v súlade s osobitnými zákonmi konanie a rozhodovanie v prejednávanej veci v prípade vylúčenia sudcu alebo súdneho úradníka a v prípade náhlej prekážky brániacej sudcovi alebo súdnemu úradníkovi vykonať jednotlivé úkony.

Podľa čl. II ods. 12 všeobecnej časti Rozvrhu práce Najvyššieho súdu Slovenskej republiky na rok 2014 vydaného opatrením predsedu najvyššieho súdu pod sp. zn. 1217/2013 (ďalej len „rozvrh práce“) veci, ktoré boli pridelené senátu na vybavenie, prideliuje jednotlivým členom riadiaci predseda senátu, pričom dbá na rovnomerné zaťaženie jednotlivých členov. Ak má v senáte viac sudcov funkciu predsedu senátu, riadiacim predsedom senátu je predseda senátu uvedený v osobitnej časti rozvrhu práce na prvom mieste. Každý predseda senátu má právo predsedieť senátu vo veci, ktorá mu bola pridelená ako spravodajcovi. V záujme plynulého vybavovania môže riadiaci predseda senátu vo veciach pridelených senátu zmeniť v jeho rámci ich pridelenie jednotlivým sudcom.

Podľa osobitnej časti rozvrhu práce v znení bodu 4 písm. c) opatrenia č. 1 boli do senátu 1 TdoV zaradení títo sudcovia:

1. JUDr. Milan Lipovský – predseda senátu
2. JUDr. Štefan Michálik – predseda senátu
3. JUDr. Peter Krajčovič – stály člen senátu/predseda senátu
4. JUDr. Martin Piovarsky – stály člen senátu/predseda senátu
5. JUDr. Daniel Hudák – stály člen senátu
6. JUDr. Viliam Dohňanský – náhradný člen senátu
7. JUDr. Pavol Farkaš – náhradný člen senátu
8. JUDr. Ing. Anton Jakubík – náhradný člen senátu
9. JUDr. Peter Szabo – náhradný člen senátu
10. JUDr. Peter Hatala – náhradný člen senátu
11. JUDr. Gabriela Šimonová – náhradná členka senátu.

Podľa poznámky č. 1 k osobitnej časti rozvrhu práce upravujúcej zloženie senátov trestnoprávneho kolégia ak došlo k vylúčeniu predsedu senátu alebo člena senátu TdoV alebo ak je senát TdoV z rôznych dôvodov neúplný, vykoná doplnenie riadiaci predseda senátu výberom spomedzi náhradných členov senátu podľa poradia, v akom sú v prehľade o zložení senátu uvedení. Ak nie je možné takto senát doplniť, postupuje sa podľa všeobecnej časti rozvrhu práce.

Podstata sťažovateľovej námietky o porušení jeho práva na zákonného sudcu spočíva v jeho nesúhlase s dôvodmi, pre ktoré bol sudca JUDr. Milan Lipovský vylúčený z prerokovania a rozhodovania vo veci a nahradený iným sudcom – náhradným členom senátu 1 TdoV.

V zmysle § 31 ods. 3 druhej vety Trestného poriadku je z rozhodovania o dovolaní vylúčený ten, kto sa v prejednávanej veci zúčastnil na rozhodovaní ako sudca alebo prísediaci súdu iného stupňa.

Z § 18 zákona o súdoch vyplýva, že o mimoriadnych opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam senátov najvyššieho súdu rozhoduje senát zložený z predsedu senátu a zo štyroch sudcov. Rozvrh práce však do dovolaní senátov najvyššieho súdu (1 TdoV a 2 TdoV) zaraďuje vyšší počet sudcov ako päť, v danom prípade dokonca až jedenásť sudcov. Zároveň však v poznámke č. 1 k tejto časti rozvrhu práce ustanovuje výkladové pravidlo, z ktorého vyplýva, že sudcovia uvedení v rozvrhu práce v poradí od 6. miesta sú len náhradnými členmi

senátu a na rozhodovaní senátu sa môžu zúčastniť, len ak je senát TdoV z rôznych dôvodov neúplný. Navyše, toto doplnenie neúplného senátu sa má vykonať podľa poradia, v akom sú sudcovia v prehľade o zložení senátu uvedení.

Z ústavným súdom zapožičaného spisu špecializovaného súdu sp. zn. PK-2T/12/2012 vyplýva, že úpravou z 23. júna 2014 evidovanou pod č. 1. 2988 sudca JUDr. Milan Lipovský ako riadiaci predseda senátu s poukazom na „*zoznam senátov*“, ktoré na najvyššom súde rozhodovali v trestnej veci sťažovateľa, oznámil svoje vylúčenie „*v zmysle ustanovenia § 31 ods. 3 Tr. por.*“.

Z opatrenia sp. zn. 1 Tdo V 15/2013 z 24. júna 2014, ktoré je súčasťou zberného spisu najvyššieho súdu, vyplýva, že predseda senátu JUDr. Štefan Michálik, ktorý bol v danej veci aj referujúcim sudcom, určil termín neverejného zasadnutia a zároveň aj určil zloženie senátu – stali sa nimi sudcovia JUDr. Daniel Hudák, JUDr. Viliam Dohňanský, JUDr. Peter Szabo a JUDr. Peter Hatala.

Z prehľadu zloženia senátov najvyššieho súdu, ktoré v trestnej veci sťažovateľa rozhodovali pred prerokovaním jeho dovolania vedeného pod sp. zn. 1 Tdo V 15/2013, však vyplýva, že o jeho odvolaní proti rozsudku špecializovaného súdu rozhodoval najvyšší súd uznesením sp. zn. 1 To 10/2012 z 3. apríla 2013, a to v senáte zloženom s predsedom senátu JUDr. Pavla Tomana a sudcov JUDr. Pavla Farkaša a JUDr. Gabriely Šimonovej. Sudca JUDr. Milan Lipovský sa na rozhodovaní sťažovateľovej veci ako sudca súdu iného stupňa nezúčastnil. Z uvedeného prehľadu zloženia senátov najvyššieho súdu vyplýva, že sa ako člen senátu najvyššieho súdu JUDr. Milan Lipovský zúčastnil len pri vydaní uznesenia sp. zn. 3 Tost 7/2012 zo 7. marca 2012, ktorým sa rozhodovalo o sťažnosti sťažovateľa proti väzobnému uzneseniu, a nie o odvolaní proti rozsudku vydanému v merite veci.

Na základe uvedených skutočností ústavný súd dospel k záveru, že riadiaci predseda senátu JUDr. Milan Lipovský sa na rozhodovaní senátu 1 TdoV v sťažovateľovej veci nepodieľal, hoci nemohol byť považovaný za vylúčeného v zmysle § 31 ods. 3 Trestného poriadku. Keďže namiesto neho sa na rozhodovaní o dovolaní podieľal iný – náhradný člen senátu, bolo zloženie senátu najvyššieho súdu rozhodujúceho v danej veci postihnuté vadou, ktorá ústavne neprípustným spôsobom zasiahla do obsahu základného práva sťažovateľa na zákonného sudcu zaručeného čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny, ako aj do obsahu práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru zaručujúceho prerokovanie veci zákonne zriadeným a obsadeným súdom.

Ústavný súd zastáva názor, že obsahu základného práva na zákonného sudcu zaručeného čl. 48 ods. 1 ústavy a čl. 38 ods. 1 listiny, resp. právu podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru vyhovuje len taká aplikácia dopadajúcich ustanovení Trestného poriadku, zákona o súdoch a na základe neho vydaného rozvrhu práce, podľa ktorého bude dovolací senát najvyššieho súdu zložený na základe rozvrhom práce určeného poradia sudcov zaradených do konkrétneho senátu, teda že v prípade rozhodovania o mimoriadnych opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam najvyššieho súdu ho budú tvoriť prví piati sudcovia v poradí, ako sú tam uvedení, teda inými slovami, predseda senátu a stáli členovia senátu. Namiesto nich môžu v senáte zasadať aj náhradní členovia senátu, avšak len v prípadoch, v ktorých sú stáli členovia senátu vo veci vylúčení zo zákonného dôvodu (§ 31 a nasl. Trestného poriadku) alebo z iných dôležitých dôvodov (napríklad z dôvodu neprítomnosti sudcu na pracovisku pre jeho práceneschopnosť alebo z dôvodu náhlej prekážky brániacej sudcovi vykonávať jednotlivé úkony alebo podieľať sa na rozhodovaní súdu).

Obrana najvyššieho súdu, podľa ktorého je potrebné považovať všetkých sudcov zaradených do senátu 1 TdoV za zákonných, nie je z hľadiska obsahu dotknutých práv ústavne

akceptovateľná, pretože tento názor nereflektuje obsah poznámky č. 1 k zloženiu dovolacích senátov trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu a nezohľadňuje ani zákonom stanovený počet sudcov, ktorí majú podľa § 18 zákona o súdoch rozhodovať v senátoch o riadnych a mimoriadnych opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam najvyššieho súdu. V prípade pripustenia najvyšším súdom prezentovaného názoru by za extrémnych okolností mohli byť považovaní za zákonných sudcov aj všetci sudcovia trestnoprávneho kolégia, pokiaľ by boli rozvrhom práce zaradení do jedného senátu, hoci skutočné zloženie senátu by bolo vždy určované len ad hoc opatrením riadiaceho (prípadne iného) predsedu senátu uvedeného v rozvrhu práce pri takomto senáte. Takýto spôsob určovania konkrétneho zloženia senátu prerokúvajúceho danú právnu vec nezabezpečoval vyžadovanú objektivitu a transparentnosť pri pridelení veci sudcom. Ústavný súd tiež poznamenáva, že najvyšší súd vo svojom stanovisku nevysvetlil (a nevyplýva to ani z obsahu jeho spisu), z akých dôvodov boli pri rozhodovaní senátu nahradení aj ďalší stáli členovia senátu, t. j. JUDr. Krajčovič a JUDr. Piovarsky.

Za senát zložený zo zákonných sudcov možno považovať len senát zložený zo sudcov príslušného súdu, ktorí podľa rozvrhu práce tvorili tento senát v čase pridelenia veci. Ústavnej zásade neodňateľnosti zákonného sudcu, ktorá vyplýva zo základného práva na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, však nezodpovedá prípad, ak sa zákonní sudcovia nezúčastnia na prerokovaní a rozhodovaní súdu vo veci bez splnenia zákonných predpokladov na ich nahradenie. V okolnostiach predloženej veci dospel ústavný súd k záveru, že opatrením predsedu senátu najvyššieho súdu došlo k určeniu konkrétnych sudcov rozhodujúcich v senáte spôsobom nerešpektujúcim vopred ustanovené pravidlá pre jeho zloženie. V sťažovateľovej veci tak konal senát v zložení, ktorý podľa ústavného súdu nezodpovedal požiadavkám kladeným zákonom o sudcoch na zákonného sudcu (zákonných sudcov), a tak ani ústavným požiadavkám zaručeným čl. 48 ods. 1 ústavy, resp. čl. 38 ods. 1 listiny. Uvedený postup najvyššieho súdu bol tak v rozpore so zásadou pridelenia vecí sudcom podľa vopred daných pravidiel určených v rozvrhu práce tak, aby bol vylúčený svojvoľný a účelový výber sudcov.

Na základe uvedeného ústavný súd konštatuje, že vydaním napadnutého uznesenia najvyšší súd porušil základné právo na zákonného sudcu podľa čl. 48 ods. 1 ústavy, resp. čl. 38 ods. 1 listiny, ako aj právo na prerokovanie veci nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

IV.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie.

Vzhľadom na to, že ústavný súd vyslovil porušenie základného práva garantovaného ústavou a práva zaručeného medzinárodnou zmluvou o ľudských právach, zrušil napadnuté uznesenie najvyššieho súdu sp. zn. 1 TdoV 15/2013 z 25. júna 2013 a vec vrátil najvyššiemu súdu na ďalšie konanie (bod 2 výroku tohto rozhodnutia).

Po vrátení veci na ďalšie konanie bude úlohou najvyššieho súdu podané dovolanie proti uzneseniu najvyššieho súdu sp. zn. 1 To 10/2012 z 3. apríla 2013 znova prerokovať, v okolnostiach prípadu sa dôsledne vyrovnáť s námietkami sťažovateľa a jeho spoluobžalovaného, ktoré boli formulované v dovolaní, a riadiac sa právnymi názormi ústavného súdu vyslovenými v tomto náleze vec v ďalšom konaní opätovne prerokovať

a rozhodnúť v senáte zloženom zo zákonných sudcov rešpektujúc obsah a zmysel všetkých práv, ktorých porušenie bolo ústavným súdom v doterajšom konaní zistené.

Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde môže ústavný súd v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uložiť uznesením niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Právna zástupkyňa sťažovateľa si v návrhu uplatnila právo na náhradu trov právneho zastúpenia v sume 340,89 €, čo zodpovedá odmene, ako aj sume paušálnych náhrad spolu s daňou z pridanej hodnoty za dva úkony právnej služby podľa § 11 ods. 3, § 16 ods. 3 a § 18 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“).

Ústavný súd považuje za dôvodné sťažovateľovi priznať právo na úhradu trov právneho zastúpenia za obidva vyúčtované úkony právnych služieb vykonané v roku 2014, t. j. prevzatie a príprava zastupovania a podanie sťažnosti (odmena za každý úkon právnej služby predstavuje sumu 134 € a paušálna náhrada nákladov za jeden úkon právnej služby sumu 8,04 €). Z uvedených dôvodov ústavný súd zaviazal porušovateľa základného práva na zaplatenie úhrady trov právneho zastúpenia sťažovateľovi v sume 284,08 € (2 x 134 € + 2 x 8,04 €), ktorá po zvýšení o daň z pridanej hodnoty predstavuje sťažovateľom požadovanú úhradu v sume 340,89 €. Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol o návrhu na úhradu trov konania tak, ako to je uvedené v bode 3 výrokovej časti tohto nálezu.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadost'účinenie.

Podľa § 50 ods. 3 zákona o ústavnom súde ak sa sťažovateľ domáha primeraného finančného zadost'účinenia, musí uviesť rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha.

Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že jeho právomoc priznať primerané finančné zadost'účinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy je fakultatívnej povahy a v žiadnom rozsahu nijakým spôsobom nemodifikuje ani nerozširuje účel ochrany, ktorú ústavný súd v konaní o namietanom porušení sťažovateľkou označených práv poskytuje. V súvislosti s uvedeným považuje ústavný súd za dôležité zdôrazniť aj to, že jeho právomoc priznať primerané finančné zadost'účinenie podľa čl. 127 ods. 3 ústavy sťažovateľovi, ktorého sťažnosti vyhovie v merite veci, nie je samostatným nárokom sťažovateľa na akési odškodnenie za porušenie základného práva, ale má len akcesorickú povahu. Satisfakčný potenciál rozhodnutia ústavného súdu teda nie je autonómnym prvkom ním poskytovanej ochrany ani akýmsi paralelným titulom pre domáhanie sa tejto ochrany. Takýmto titulom je len a výlučne potreba chrániť konkrétne základné právo sťažovateľa a prostredníctvom tohto práva aj princíp právnej istoty (I. ÚS 235/03). Takáto náprava vo forme kompenzácie prichádza do úvahy predovšetkým v tých prípadoch, keď porušenie základného práva alebo slobody už nie je možné napraviť zrušením rozhodnutia alebo opatrenia, resp. uvedením do pôvodného stavu (obdobne napr. I. ÚS 15/02).

Sťažovateľ žiada priznanie finančného zadost'účinenia z dôvodu, že v sťažnosti uvedeným postupom súdov v trestnom konaní mu bola spôsobená ťažká psychická ujma a trauma a v dôsledku toho sa cítil byť obeťou nezákonného a svojvoľného konania súdov. To malo za následok vážne obmedzenie jeho súkromného, rodinného i pracovného života.

Čo sa týka žiadosti o priznanie finančného zadosťučinenia, pri rozhodovaní o nej prihliadal ústavný súd na skutočnosť, že v podstatnej časti bola sťažnosť uznesením č. k. III. ÚS 62/2015-13 zo 17. februára 2015 odmietnutá, a tiež na skutočnosť, že v ďalšom konaní (rozumej dovolacom konaní) môže najvyšší súd o podanom dovolaní opäť rozhodnúť, a to pri plnom rešpektovaní obsahu všetkých práv, ktorých porušenie bolo v tomto konaní vyslovené, a tak napraviť pochybenia, ktoré boli ústavným súdom vytknuté. S prihliadnutím na uvedené ústavný súd návrhu na priznanie finančného zadosťučinenia nevyhovel, tak ako to vyplýva z bodu 4 výroku tohto nálezu.

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.